

Simó Irma: Pályaorientációs program Székelyudvarhelyen

I. A témaválasztás indokai

Az elmúlt években iskolapszichológusként az volt a tapasztalatom - mindig is serdülőkkel dolgoztam - hogy megnőtt a lehetőségek száma a diákok továbbtanulását illetően, de a zűrzavar is nagyobb. Mindezt tetézik a gyakran változó tanügyi reformok, a középiskolákban és az egyetemeken az egyre nagyobb felvételi elvárások. Identitáskeresésük nehéz időszakában a diákok a „Ki vagyok én?”, „Merre tartok?” „Mi leszek, ha nagy leszek?” kérdésekre keresik a válaszokat. Az önismereti körök, illetve az osztályfőnöki órák tematikus beszélgetései arról tanúskodtak, hogy legégetőbb kérdéseik a bizonytalan jövő körvonalazására irányultak. Ez olyan aktuális, a serdülőket foglalkoztató kérdés volt, amelyet nem lehetett nem észrevenni. Arra gondoltam, jó lenne céltudatosabban törődni a pályaválasztással (amely amúgy is a munkakörömhöz tartozik) és ki lehetne dolgozni olyan megfontolt, átgondolt programot, amely munkámat a későbbi években is segíthetné. A helyzet- és szükségletfelméréssel kezdődött a munka, az érintetteket megkérdezésével, hogy ne csak egy benyomás alapján induljak el. A legfontosabb kérdésem az volt, hogy milyen segítségre lenne a leginkább szükségük a pályaválasztási döntéshozatalhoz?

A felmérés eredményei is igazolták azt, amit iskolapszichológusként, egy körzeti munkacsoportban dolgozva problémának láttam, hogy a diákok döntésképtelenek, össze-vissza iratkoznak be különböző egyetemekre, anélkül, hogy megfontolnák döntésüket.

Arra gondoltam, hogy a város minden iskolájával, valamint a fiatalokért létrejött szervezetekkel kialakítható együttgondolkodás és együttműködés segíthetne nemcsak a fiataloknak, hanem az e témában dolgozó szakembereknek is. A partnerség kialakítására az első lépést a „Székelyudvarhely Szociális Fejlesztési Stratégiája” kidolgozásával már meg is tették. E kezdeményezéshez, szemlélethez való kapcsolódás újabb kihívást jelenthet térségünkben minden szociális területen dolgozó szakember számára. Mivel projektem több fiatalot is érint, úgy döntöttem, hogy a közvetlen célcsoportot saját iskolám VIII. és XI. osztályos diákjai alkotják, mivel őket a szükségletfelméréstől kezdve a kiértékelésig nyomon tudom követni. Ugyanakkor a két városi szintű rendezvényünkön résztvevő más fiatalok olyan közvetett célcsoportnak tekinthetők, akik a projekt szempontjából számunkra ugyanolyan fontosak.

II. A projekt bemutatása

Előzmények, az ötlet megfogalmazása

A munka gyökerei 2002 őszére nyúlnak vissza, amikor az Udvarhelyi Fiatal Fórum akkori vezetősége a diákok megkérdezése alapján összehívta a székelyudvarhelyi középiskolák néhány fiatal, dinamikus tanárát az „Értékválság, hogyan tovább a fiatalokkal?” címmel rendezett ankéttra. Következő kezdeményezésünk a helyi Ifinapokon történt, amikor a diákokkal együtt – immár célcsoportom részvételével – interaktív előadást tartottunk. Az induló projekt címe is ez lett: „Gondolkodj, mielőtt cseleksz” (diák szlenggel: „A Think Before You AKTus”).

Célmeghatározás

A projekt általános célja a fiatalok önazonosságának erősítése a pályaválasztási képesség fejlesztése révén. A specifikus cél a fiatalok adottságainak, képességeinek, motivációinak, továbbtanulási lehetőségeinek tudatosítása. „Milyenek az adottságaim, képességeim?” „Mire vagyok motivált?” „Milyen lehetőségeim vannak a továbbtanulás terén?” A diákokat tehát iskola- és pályaválasztásukban, jövőbeli szakmai identitásuk fejlődésének érdekében a jó döntések, a helyes önismeret és a megfelelő pályairányítás megteremtése által próbáltuk segíteni. A programterv a lelki egészség fejlesztésére irányult, mivel a VIII. és XI. osztályos diákokra nagy nyomás és elvárások sokasága nehezedik olyan iskolában és családokban, ahol presztízskérdés a továbbtanulás. A már meglévő pályaaorientációs foglalkozások mellé ekkor született meg, a „sulibörze” és „pályabörze”, mint új és provokatív, szervezésében és információközzvetítésében a hagyományostól eltérő rendezvény gondolata, amely már meglévő munkámhoz is szervesen kapcsolódhat.

Célcsoportok

A tágabb célcsoport két részre tagolódik. Az „A célcsoportot” a székelyudvarhelyi iskolák VIII. osztályos tanulói képezik, a „B célcsoportot” pedig a székelyudvarhelyi középiskolák 17-18 éves, XI. osztályos diákjai. A projekt közvetett célcsoportjához tartoznak mindazok a székelyudvarhelyi és környékbéli diákok, akik résztvettek és eljöttek a „Sulibörze” és „Pályabörze” című rendezvényeinkre.

A projekt célcsoportja szűkebben értelmezve a Tamási Áron Gimnázium VIII. és XI. osztályos tanulói, akiket konkrétan sürgetett az iskola- és pályaválasztás kérdése. Ők a projekt közvetlen

célcsoportjait alkották, mivel őket a projekt mindhárom betervezett szakaszán nyomon követtem egészen a kiértékelésig.

Együttműködő team

Az együttműködő, szervező teamet a Megyei Pszichopedagógiai Tanácsadóközpont Szakmai Munkacsoportja, az udvarhelyi középiskolák pszichopedagógiai kabinetjeiben dolgozó pszichológusok és szociálpedagógusok alkották. A legtöbb segítséget a diákok munkacsoportja (minden középiskolából egy csapat, akik képviselték a saját iskolájukat) és az Udvarhelyi Fiatal Fórum önkéntes fiataljai nyújtották. A diákok is műhelyekbe szerveződtek, ahol más és más feladatköröket töltöttek be. Az „infoműhely” tagjainak feladata képi és szöveges anyagok gyűjtése, PowerPointos bemutatók, szórólapok készítése volt. A „designműhely” tagjai a terem díszítésével, előkészítésével és a plakátfestéssel bíbelődtek. Az interaktív csapat egyrészt az interaktív foglalkozások lebonyolításában segített, másrészt a rendezvényeken fogadta a meghívottakat, valamint a látogatókat: diákokat, szülőket, pedagógusokat, kalauzolták őket a standok labirintusában.

A projekt támogatói és ellenzői

A támogatók közé sorolnám minden résztvevő iskola vezetését, így a saját iskolámét is, valamint egyes lelkes kollégákat, osztályfőnököket. Ezen kívül a Megyei Pszichopedagógiai Tanácsadó Központ munkatársait, az Udvarhelyi Fiatal Fórum vezetését és tagjait. A projekt ellenzőinek véltem egyes iskolákat, amelyek ellenzik a pályaválasztási tanácsadást, attól félve, hogy diákok nélkül maradnak, esetleg az iskolák közti versengésként élik meg a sulibemutatókat. Ezen kívül ellenállóknak gondoltam egyes szülőket is, akik saját maguk szeretnék gyerekeik jövőjéről dönteni. Továbbá azokat a kollégákat, akik a másságtól, a változástól nagyon megriadnak, és hagyományos információátadási stílusukat veszélyeztetve látják

Kivitelezés

A már meglévő pályaaorientációs foglalkozások mellé ekkor született meg, a „sulibörze” és „pályabörze”, mint új és provokatív, szervezésében és információközvetítésében a hagyományostól eltérő rendezvény gondolata, amely már meglévő munkámhoz is szervesen kapcsolódhat.

A megvalósítási ütemezési terv öt időszakaszra tagolódott.

A 0. szakaszban (2003. októberétől 2004. február végéig) zajlottak az előzmények. „Gondolkodj mielőtt cselekedsz!” –interaktív beszélgetés az Ifinapokon, 2003. október 2. Témakörök: „Ki vagyok én?” „Merre tartok?” és „Mi leszek ha nagy leszek?”

I. szakasz: szükséglet- és helyzetfelmérés, 2004. március 1-je– március. 15-e között.

II. szakasz: Sulibörze VIII. osztályosoknak, 2004. március 24-25.

III. szakasz: Pályabörze XI. osztályos diákok számára a XII. Székelyudvarhelyi Diáknapok keretében, 2004. május 10-11.

IV. szakasz: egyéni és csoportos pályaaorientációs órák heti 5 órában, 2004. március - május.

A munka sikerkritériumai, keretei

Az egyik sikerkritériumnak a résztevők számát választottuk, 2004-ben 300-400 között, 2005-ben 600 körül mozgott a látogatók száma és úgy érzik, hogy a kapott információk, beszélgetések segítséget nyújtanak a jó döntés meghozatalához, illetve ahhoz, hogy döntésükben megerősödjenek.

Második sikerkritériumnak az interaktivitás szempontját tűztem ki. Ezt akkor sikerül teljesíteni, ha a diákok visszajelzéseiből az tűnne ki, hogy szerintük a programok nyomán információkat befogadva, egy „felfedező úton” haladva együtt jutottunk el valahova, ugyanakkor pedig úgy éreznék, hogy a döntés szabadsága az ők kezükben van.

Elégedettségüket, vagy elégedetlenségüket, kritikájukat a diákok is írásban szívesen rögzítik, a projektnaplóban.

Kiértékelés

SMART (Specifikus, Mérhető, Akceptált, Reális, Tempírozott) modell szerint elemezve, a választott cél specifikusnak mondható. Egyrészt, mert az identitás erősítés kapcsán konkrétan csak a pályaválasztási döntéshozatal fejlesztése került előtérbe.

Specifikus A projekt mentálhigiénés vonatkozása is specifikus, tekintettel a célcsoportra nehezedő fokozott érzelmi nyomásra, illetve az irántuk támasztott elvárások sokaságára. Az is specifikus hozadék volt, hogy javult az együttműködés az osztályfőnökökkel. A közreműködő diákok számára pedig a programnak igazi közösségfejlesztő hatása is volt. Vonatkozik ez a pszicho-pedagógiai hálózat munkatársaira is, közöttük sokkal személyesebb, operatív kapcsolat alakult ki, igazi csapat lettünk.

Mérhető A mérhetőség követelményét a Szakmai Munkacsoport által megfogalmazott sikerkritériumok is tükrözték. Rögzíthettük a részvételi arányt, a különböző meghirdetett programokon 300 – 400 diák vett részt. A visszajelzéseket a diákok által készített videofelvételek, illetve a Börzenaplóba tett írásbeli bejegyzések révén gyűjtöttük. A kapott vélemények igazolták a tartalmi sikerkritériumokat, az interaktivitást, valamint a programok újszerűségét, továbbá a célcsoport elégedettségét, esetenként pedig hiányérzetét is. Sokan jelezték, hogy „végre valakinek eszébe jutott megszervezni” ezt a programot, tehát ráérezünk a témakör aktualitására. Sokan dicsérték a szervezést, és azt a módszert, hogy nagyobb diákok voltak a rendezvények fő szervezői, ők adták át az információkat a kisebb diákoknak.

Akceptált A projekt azért lett elfogadott, mert csak akkor kezdtük el az előkészítést és a kivitelezést, amikor az együttműködésre meghívottak „összeérték” az akcióra, amikor elfogadhatónak, számukra is kíváncsúnak és hasznosnak tűnt a projekt tervezete, koncepciója, amikor úgy érezték, hogy saját munkájukban is maximálisan tudják kamatoztatni a projektben tanultakat. Mindaddig, amíg a projekt nem lett saját ügyük is, nem tudtunk előbbre lépni.

Reális A cél reálisnak bizonyult, mivel megvoltak azok a humán és anyagi erőforrások, amelyekre nagy szükségünk volt, másrészt a program teljesíthető lett azokon a kereteken belül, amelyeket megterveztünk. Az iskolák és a helyi szervezetek vezetőitől azt a szellemi és erkölcsi támogatást is megkaptuk, amelyre szükségünk volt.

Az időkeretek betartását az is segítette, hogy meghirdetett programokról volt szó, amelyeket önkényesen nem tologathattunk ide-oda. Így a projekt ütemezése (tempírozása) teljesült, az előzmények, az ötlet kiforrásának időszaka, a kivitelezési három hónap, valamint a kiértékelés is a tervezett kereteken belül zajlott le.

III. Összegzés

Úgy gondolom, hogy a projekt mentálhigiénés hozadéka többértű. Habár az iskolában és otthon is pályaválasztási kérdésekkel foglalkoztak a diákok, az információk beszerzésének újfajta módja mégis kizökkentette a szülőket, de elsősorban a fiatalokat az apátiából, és felfogták, hogy dönteniük kell. Ehhez meg kell tanulják, hogy joguk és lehetőségük van utánanézni, milyen szakirányon belül tudják személyiségüket leginkább kibontakoztatni. Az információk beszerzésének játékos és könnyed módja, hogy a diákok a diaktársaiktól szereztek hasznos

tudnivalókat, jelentősen oldotta a probléma súlyát és a bizonytalan jövőképből fakadó feszültséget, növekedett bennük a saját iskolájuk iránti elköteleződés.